

Se Dagens Lys

Svend Åge Madsens roman “Se Dagens Lys” fra 1980, handler om manden Elef, som lever i fremtidens Danmark. Det fundamentale livsgrundlag i dette fremtidssamfund, er nuet. I starten affinder Elef sig med dette forhold, men som romanen skrider frem bliver han mere og mere optaget af hændelser i sin fortid, og for at binde sine vidt forskellige dage sammen, begynder han at skrive en roman. Stik imod Elefs, og hele samfundets syn på parforhold, bliver han forelsket i pigen Maya. De to flygter fra den verden, som ikke kan forstå eller acceptere deres kærlighed til hinanden. Elef og Maya finder eksil hos den gamle heks Varinka, som fortæller dem om hvordan verden så ud dengang menneskerne havde følelser. Fænomenet følelser chokerer de to elskende, men de ønsker stadig at blive sammen. Heksen giver dem opgaven at renskrive hele verdens åndelige udvikling i en række romaner.

Det er Elefs behov for sammenhæng og optagethed af sin fortid, der drager læseren ind i historien, hele vejen igennem læser vi nemlig den roman, som han begynder at skrive. Han skriver den fordi, som han siger “Begreberne får først rigtig betydning når de bliver nedfældet” (s. 163, bund). Dermed kommer vi altså ind på det tidspunkt, hvor Elef for alvor mærker tvivlen til samfundssystemet rod fæste sig. Det personlige pronomen, nutidsbeskrivelserne og i det hele taget dagbogsformen, med subjektive beskrivelser, bevirker en næsten komplet indlevelse i udviklingen *Elefs* sjæleliv og betragtninger.

Miljøet, som Elef skildrer det, er fremtidens Danmark. Her lever han iblandt 30 millioner andre danskere (s.12, l. 22), i det samfundssystem, der har afskaffet vore dages 'fastholdelsessystem', nemlig udskiftningssystemet. *Udskiftningssystemet* er baseret på afveksling, indbyggerne vågner op i en ny seng, med en ny partner og med nye omgivelser, hver eneste dag. Her hersker ingen værdier (åndelige og materielle) og dermed intet at slås for (ingen krige eller

Se Dagens Lys

kriminalitet), ingen love (den eneste orden er de fordomme, som skabtes med udskiftningssamfundets indførelse, s.148, bund) ingen bånd som binder een, ingen tidsmæssig dimension (konkret på side 177, linie 15, ingen ure) og ingen sarkasme & ironi (s.24, bund). Dette lyder meget godt, men det kan kun fungere ved fravær af følelser (kærlighed) og personlig identitet. *Fastholdelsessystemet* som vi kender det i dag består af klasser, økonomi, krig, kriminalitet, fordomme og love. Men vores følelser verden betyder netop en acceptering af historie, kunst og litteratur. Og her kan *søges* efter personlig bevidsthed.

Romanen er en lang beskrivelse af hvordan Elef og Maya, som Adam og Eva, må starte det følelsesmæssige liv fra år nul, og på egen hånd. De fødes begge to i et system, hvor to menneskers indbyrdes kærlighed ikke eksisterer på papiret. Selvom de ikke er det bevidst, og ikke er i stand til at sætte ord på det, er det er deres kærlighed der fører dem sammen. De oplever hvordan dette fører til, at de bliver stemplet som syge og 'fastlåste'. I stedet for at følge den indprentede fornuft bliver de sammen, selvom det virker meningsløst (har vi ikke en Freud her?). Varinka sætter dem til at skrive menneskehedens roman, fordi det er deres egne erfaringer de kan bruge, de har oplevet hele den åndelige udvikling på sig selv, hvad heksen har fortalt dem kan de så knytte sammen med dette, og benytte til at beskrive grundlaget (bibelen) for den nye verden.

Det er meget problematisk at klassificere denne roman som dystopi eller eutopi. Dette bunder i, at udskiftningssamfundet beskrives med sine helt klare mangler, imens også fastholdelsessystemet får tørt på. Imens føres en helt anden problemstilling til torvs: "Folk mener de er lykkelige kan man komme længere?" (s. 150 l.4). Dette er helt centralt for "Se dagens lys", fordi hvad bestemmer om et samfund er ideelt?

Jeg tror, at Svend Åge Madsen vælger science fiction genren, fordi den rummer gode muligheder for en beskrivelse og en vurdering af det eksisterende samfund. I denne genre kan han

Se Dagens Lys

således nemt rette skytset mod vores vestlige verdens, til tider fundamentalistiske, tro på vores eget samfund. Han mener at vi lever en, basalt set, "pinagtig meningsløs" (s.130 l.18) tilværelse, hvis man skal tage ham på Varinkas ord. Til tider synes jeg at han rammer rigtigt, nogle beskrivelser i romanen kunne ihverttilfælde godt give mig helt dårlig smag i munden ved tanken.

Ikke alle science fiction genrens facetter er benyttet fuldt ud. Svend Åge Madsen laver ingen smarte opfindelser, som dramatisk forandrer menneskenes levevilkår, men benytter allerede kendt 1980-teknik. Dette gør romanen vældig interessant og vedkommende, men der er altså mere "fiction" end "science".

Titlen "Se dagens lys" refererer til os borgere i dagens Danmark. Han mener, at vi som læsere bør tage hans ideer til efterretning, stoppe op, og se dagens lys midt i vores karriereprægede verden, så undgår vi den sjælelige selvudslættelse som han skitserer i Varinkas fortælling. En pjece beskriver vores liv: "Uvedkommende detaljer forhindrede at man opdagede sin egen verden"(s.50, l.10).

Denne roman er en hyldest til skrivning og skønlitteratur. I mange passager skinner det klart igennem, hvad Svend Åge Madsen mener om det skrevne ord, nemlig, at det er kilden til alt kundskab i denne verden. Både den vi selv står for (når vi samler tankerne ved at skrive dem ned) og dem vi tilegner os (når vi læser beretninger og fortællinger og ikke om tørre fakta). Det er pga. Elefs skrivi, at han overhovedet opdager, hvad det er for et samfund han lever i, den giver ham den nødvendige historie i et samfund hvor den ellers har særdeles dårlige kår:"Overalt en verden af nutid, nutid, nutid. Jeg er ved at drukne i en verden uden datid"(s.63, bund). Skrivningen hjælper ham også i nødens stund, da han mangler et personnummer (den eneste identitet der kan tillades er åbenbart en talkombination), og selvfølgelig er det romanskrivningen der fører verden mod nye mål (Elef og Mayas bøger)

Se Dagens Lys

I Aldous Huxleys "Fagre nye verden" (som der i øvrigt henvises til bag i "Se Dagens Lys") beskrives også en slags frivilligt udskiftnings-samfund. I romanen følges flere forskellige personer, men den eneste der virkelig øjner huxley-samfundets ulidelighed (en uberørt vildmand!) ender i selvmord. Madsen har altså ikke taget sine ideer ud af den blå luft, men han har en knap så dystre slutning på følgerne af øget indsigt (*ikke* selvmordet, skrivningen).

Et andet tema genfindes i Ridley Scotts "Blade Runner": "hvordan ved jeg at min hukommelse er min egen og ikke blot er indkodet i mig?" Det spørgsmål er centralt for filmens mennesker, nogle er kunstige, nogle er virkelige. I "Blade Runner" er dette teknisk muligt. I "Se Dagens Lys" er det vel ikke, men Elef og Maya bliver alligevel i tvivl på side 95, 8. Linie "Verden blev skabt i morges. Den var overhovedet ikke til før. De fleste tror det, de har minder, synes de har oplevet ting tidligere. Men det er kun nogle minder vi er udstyret med i morges, da det hele begyndte". De begynder at opfatte andre mennesker som metalkonstruktioner, som replikanter (læs kunstige mennesker), som Maya siger: "de har aldrig prøvet at elske, at kæmpe. De er hule" (s.167 l.15) . Sandheden er, at man vel aldrig kan få svaret på dette spørgsmål at vide, derfor er den slags overvejelser grundlæggende irrationelle, men alligevel filosofisk ganske interessante.

"Det ville være ganske simpelt at skabe et paradys. Et lykkelige, en harmonisk fredfyldt verden" (s.125)

Troels Brynskov